

Blahouš Voharčík

Vzpomínky a rada veterána SOD

Někdy v roce 1965 jsem se stal zaměstnancem STS Pacov (strojní traktorová stanice) a po zkouškách u Ústavu technického dozoru inspektorem státního odborného dozoru nad bezpečností práce speciálně v oboru jeřáby a zdvihadla v zemědělství. Spolu s dalším vývojem jsem se stal i zaměstnancem Inspektorátu bezpečnosti práce v Českých Budějovicích v pozici inspektor SOD (státní odborný dozor). To už jsme se ale starali o bezpečnost práce v plném rozsahu smyslu těch slov. Já jsem sloužil v zemědělských závodech okresu Pelhřimov, kde bylo tehdy asi 130 JZD (jednotné zemědělské družstvo), která se postupně sloučila v celky odpovídající těm dnešním. Jako inspektor jsem se zúčastňoval i vyšetřování těžkých a smrtelných úrazů, na což se ani po letech nedá zapomenout. Tyto zkušenosti se ale v současnosti dají účelně použít při školení zaměstnanců z BOZP (bezpečnost a ochrana zdraví při práci) pro zbystření zaměstnanců v době, kdy usínají anebo když začnou rušit. Když jsme se v IVBP Brno (Institut výchovy bezpečnosti práce) (mimořádně pro znalosti inspektorů velice dobré instituce) učili o důležitosti udržení pozornosti, dozvěděl jsem se, že pracujeme s takzvanou pozorností záměrnou a bezděčnou. Ta záměrná trvá maximálně 45 minut a to je právě ta doba, po jejímž uplynutí mi jako školiteli začnou zaměstnanci usínat a nebo rušit. Zde začnu s tak zvanou černou kronikou a svou řeč podle potřeby prokládám vzpomínkami na úrazy, které se v průběhu let staly na jejich pracovištích s tím, že příčina 95 % pracovních úrazů je důsledek odmítnutí poučit se při školeních.

Tak např: na území jednoho zemědělského celku mého okresu bylo tehdy 7 samostatných JZD a 1 Státní statek. V každém tomto dnešním středisku má úrazovost své dějiny a já do dnešní doby znám i jména aktérů.

První těžký úraz se stal na Gabrielce. Tehdy bylo běžné, že první, co traktoristé chybně udělali, bylo, že odstranili ochranný kryt náhonu na zavěšené zařízení. On byl tehdy plechový, těžký a moc špatně se s ním manipulovalo. To udělal i postižený člen tehdejšího JZD na agregaci traktoru a fekálního vozu FTP-2,5. Při práci se potom pohyboval v nebezpečné blízkosti nezakrytého náhonu a byl jím natočen, při čemž přišel o nohu. Takových případů si pamatují nejméně 30. Některé končily smrtí.

Tehdy platilo, že silážní jámy musí být ohrazeny zábradlím. Pamatuji se, že to nebylo splněno téměř nikde. Na statku Heřmaň také ne. Ke všemu byla ta jáma umístěna blízko komunikace, která byla klopená směrem k

jámě. Zaměstnanec, který jel dolů po té komunikaci na pole, z nějakého důvodu nezvládl řízení, do jámy vletěl jedním kolem, a na místě se zabil.

Už v roce 1967 vyšla Vyhl. MZVŽ 62/67 (až na archaismy perfektní předpis použitelný i dnes), kde v části A byla uvedena povinnost označit traktory údaji o svahové dostupnosti. Z dalších předpisů potom vyplývala i povinnost traktoristů svahovou dostupnost dodržovat. Na již vzpomínané Gabrielce bylo třeba pokosit trávu vedle trati úzkokolejné dráhy. To místo bylo na dosti vysoké stráni. Byli tam traktoristé s traktory RS-09 a MAJOR 30 s namontovanými žacími lištami. Skupinář oslovil toho s MAJOREM, aby na tu stráň vycouval. Jenže ten druhý, co byl na vojně tankistou, začal machrovat, a že tam s tím RSákem vyjede rovnou a než mu v tom někdo mohl zabránit, sedl do traktoru a čelem se proti stráni rozjel. Je samozřejmé, že se na něj traktor převrátil a to tak, že mu střed volantů klouzal po hrudní kosti a celá váha traktoru visela na vyzdvižené žací liště. Ti dva zpanikařili a letěli do vsi zavolat pomoc a tak než ten RSák z něj rukama sundali, tak si tam poležel. Když jsem s ním potom chtěl mluvit v nemocnici, tak mu to moc nešlo, protože po celou dobu, co ležel pod tím traktorem, mu na jazyk kapal elektrolyt z baterie.

Ve všech školeních BOZP nebo i PO jsou uváděna ochranná pásma okolo elektrického zařízení. Zemědělské provozy na to nikdy moc nedbaly. Rovněž tak v Rodinově. Tam postavili stoh slámy přímo pod vedení 220 kV a k manipulaci slámy na stohu použili nakladač na škodovce. To byl také důvod toho, že při přiblížení vidlí k drátům shořel stoh i s nakladačem. Strojník díky Faradayově kleci přežil.

Toto varování asi nebylo moc účinné, protože na té samé farmě došlo k podobnému případu. Šlo o výměnu korby na nákladním autě za adaptér na rozmetání mrvy. Přendat to měli za pomoci jeřábu AD-25 s tím, že dva pomocníci zaklesnou lano s háky za korbu a jeřábník to potom zvedne. Nikdo si ale nevšiml, že je nad nimi vedení 110 kV, kterého se výložník dotkl. Ti dva, co drželi to lano, to přežili, ale dlouho si léčili popáleniny. Jeřábník se potom bránil tím, že "mu to nehoukalo" (tenkrát musel být na výložníku tzv. indikátor vysokého napětí). Chtěl jsem po něm záznamy o provozu jeřábu a za celý rok tam nebyla ani čárka. Jenomže oznamovat závady a nedostatky na úseku BOZP je jeho povinnost daná Zákoníkem práce.

Asi všichni víme, jak nebezpečná je práce ve výškách a jak je většinou prováděna. Při stavbě teleťníku v Rodinově byla střecha skladu zakrývána plechem. Práce probíhala ve výšce asi 11 m a pokládaly se tam hliníkové desky o rozměrech cca 2 x 1 m. Jakékoliv ochranné zařízení jako ostatně vždy při provádění zemědělských staveb, tam chybělo. Ten kluk, co to pokrýval, vždy hodil plech před sebe, potom si na něj lehl, zespodu provlékl

háček a svrchu to přišrouboval. Tak pokračoval až do doby, než ho druhý zespondu oslovil. Na ten neupevněný plech šlápl a byl dole. Je zajímavé, že vždy, když jsem vyšetřoval pády z výšek, měl mrtvý postižený zuté boty.

To, co jste právě přečetli, jsem psal těsně poté, co jsem odešel do penze. A protože mám asi nemoc z povolání, nedá mi, abych neposuzoval stav BOZP ve svém rodném městě. A ten je takový, že s jistotou mohu říci, že mnoho jevů, které veřejnosti už přijdou normální, by v době, kdy ještě fungoval IBP (Inspektorát bezpečnosti práce) v Českých Budějovicích, bylo na pokutu. Např. tak zvané mimořádné používání komunikací. A teď nemluvíme o kompetenci policie, ale o kompetenci OIP (oblastní inspektorát práce). Ti, co se nám tady motají s nákladáky, a ti, kteří je zaměstnávají, i ti, pro které tu činnost provádí, se vlastně všichni podílí na pracovní činnosti. To znamená, že všichni zúčastnění jsou povinni dodržovat mimo jiné i k tomu příslušné předpisy. V tomto případě zákon 262/2006 Sb., zákon 309/2006 Sb. a nařízení vlády 168/2002 Sb. Podle mě je v mém rodném městě ani nikdo nečetl. Přitom se porušení těchto předpisů považuje za přestupek, za který jde podle zákona 251/2005 Sb. uložit pokutu až 300.000 korun. A protože mi opravdu zdraví mých spoluobčanů leží na srdci víc, než to navenek vypadá, nedá mi než připomenout smutné příběhy ze Žirovnice a okolí, o kterých jsem se jen tak dozvěděl, nebo které jsem osobně vyšetřoval.

Prvním neštěstím byl smrtelný úraz v mlékárně. Bylo to někdy po válce. Šlo o to, že praskl středotlaký kotel a chudák topič po sobě zanechal ženu a sirotka. Podrobnosti jsem si posléze nechal vysvětlit od našeho nejlepšího kotlaře, zaměstnance Ústavu technického dozoru. Ostatně podobný případ se stal i v JPM (Jihočeský průmysl masný, n. p.). Jenomže topič stačil včas zdrhnout a kotel se jenom vydul (dokumentace na IBP). Ostatně s těmi kotli a topenářským zařízením to v Žirovnici nebylo nikdy moc dobré. Určitě si pamatujete na smrtelný úraz v textilce. Pracovník tam nad nádobou s kondenzátem od kotelný ještěrkou vyvážel nepořádek a v době, kdy se tam šel podívat, co tam ještě zbývá, se do té vařící vody propadl a v podstatě se uvařil. No, a že nebouchl ten kotel, co byl obsluhován na jatkách, to se do dneška divím.

Nechtějte po mně přesná data, ale musíte mi věřit, že to, co píši, je vždy pravda a že si fakt nevymýšlím. Když jsem ještě chodil do školy, došlo k těžkému pracovnímu úrazu v textilce. Pracovník se přiblížil k transmisím tak blízko, že mu to utrhlo ruku. Podobný případ se stal v cihelně ve Stojčíně. Tam to nebyla transmise, ale pásový dopravník, který dopravoval hlínu z hliniště. Zaměstnanec přišel o ruku. Těch utržených rukou bylo víc. Na sušičce obilí v tehdejší JZD Štítného na farmě v Žirovnici zase ruka. To když chudák zraněný něco hledal v pohybuujícím se kapsovém výtahu. A aby toho nebylo málo, v pilnici v JZD Štítného na farmě Litkovice při sámování obrobku přišel o ruku další.

Těsně předtím, na stavbě v Popelíně, spadl z výšky 1,5 metru zedník a už mu nikdo nepomohl. A potom na stavbě bytovek JZD ve Štítném další. Couval s kolečkem materiálu v patře stavby a spadl do neohrazeného a nezabezpečeného otvoru. Samozřejmě, že to nepřežil. Pokud jde o pády do hloubky, pamatuji se, že v masně spadl do výtahové šachty vrátný. Stalo se to tak, že otevřel dveře a chtěl odjet, ale klec tam nebyla. To byl jediný případ, kdy došlo k úrazu pouze díky selhání technického zabezpečení. Pro mě nejhorším neštěstím, u kterého jsem musel služebně asistovat, byl smrtelný úraz traktoristy. Lidi, to byl snad nejšikovnější traktorista, kterého jsem znal. A traktor měl jako ze škatulky. Z jeho podlahy jste snad mohli jít. No a přece. Tehdy sázel brambory nesenou sazečkou MARF15 na poli mezi Litkovicemi a Žirovicí. Na tom poli, kde se to stalo, roste lípa. Protože tam bylo mokro, zůstal v tom stát, rozhodli se spolu s dalším traktorem, že ho z toho podmáčeného prostoru vyprostí dalším traktorem. Zapadlý traktor zavěsili na lano a táhli. Když se dostal na sucho, začala se vzdálenost mezi traktory zkracovat a tak vyskočil a za jízdy chtěl lano odpojit. Bohužel už to nestihl. Traktory se srazily a zůstal mezi nimi. Samozřejmě, že to mělo další děj, ale už to, co jsem popsal, je strašné.

Všimněte si, že ve všech případech se v určité míře dá mluvit o selhání lidského činitele. To je věc, která se nikdy a nikde nedá vyloučit, a tak bych tu skutečnost chtěl potvrdit ještě dvěma událostmi. V KPŽ bylo pracoviště, kde se dírkovaly knoflíky. Jednou z pracovníků tam byla i moje dobrá kamarádka. Říkali jsme jí Mimi. A jak tak dírkovala, prodírkovala si prst. Případ se vyšetřoval, přičemž postižená byla položena otázka: "Jak se ti to stalo?" No a ona: "Takhle!" a prodírkovala si druhý prst.

V lisovně v Agrostroji v Počátkách došlo k těžkému pracovnímu úrazu tak, že dělník, chtěje zjistit, proč je v rámu lisu, na němž pracoval, díra, strčil do ní prst. A v tu ránu byl bez něj. Tu věc mi líčil kolega, který byl tenkrát členem vyšetřovací komise. Když se komisař ptal, jak se to mohlo stát, přiskočil iniciativní mistr, provedl názornou ukázkou a přišel o prst taky.

Berte prosím tyto mé vzpomínky jako memento, ať se tady ještě dlouho můžeme zdraví setkávat.

Z připravovaných vzpomínek Blahoslav Voharčík